

UREDNIŠTVO IN UPRAVA:
Videm, Via G. Mazzini št. 10/I.
Tel. 33-46 — Poštni predal (Cassa postale) Videm 186. —
Poštni čekovni račun (Conto corr. post.): Videm, št. 24/7418.

MATAJUR

GLASILO BENEŠKIH SLOVENCEV

Leto VI. — Štev. 1 (102)

VIDEM, 1. - 15. JANUARJA 1955

Izhaja vsakih 15 dni

Končno se razpravlja o deželni avtonomiji

Propaganda za deželno avtonomijo je v zadnjih tednih v polnem razmahu.

V resnicu gre za mānifestacije, ki so jih započele razne politične stranke, ali točneje njihovi vodilni organi, ki pa se v celoti še ne morejo konkretnizirati v formulacije in napotke, ki bi pripomogli k postaviti gotove podlage za zgradbo nove teritorialne ustanove, ki bi odgovarjala dejanskim potrebam življenja bodoče Dežele. Z drugimi besedami, gre v teh primerih za manifestacije, ki ne gredo preko okvira volilne kampanje, ki je prešla v teh zadnjih letih že nekako v navadno v italijanskem političnem življenju.

Ena izmed najvidnejših značilnosti tega posebnega položaja — in ki jo bo prav

gotovo takoj opazil tisti, ki je od blizu sledil razvoju drugih Dežel, katere so že dosegle nek poseben statut — je, da danes v naši Deželi, v nasprotju s tem, kar se je zgodilo v drugih pravkar omenjenih deželah (Sicilija, Sardinija, Trentino-Gornje Poadižje, Valdaosta), vsako gibanje in vsaka stranka postopa ločeno in na svoj račun. Verjetno je vsaka skupina bolj v skrbih, da bi ne zgubila enega dela svojih volivev, kot pa zato, da bi prisnela dejanski prispevek k rešitvi problemov, ki so povezani z vzpostavitvijo deželne samouprave.

Morda bo kdo rekel, da je vse to točno določeno z ozirom na notranji položaj države, kjer so na eni strani zbrane vladne stranke, na drugi pa stranke opozicije in da so nemogoči razgovori med enim in drugim.

Kdor tako misli, bo imel prav, če se nanaša na splošen položaj, to je na sredisce, ni pa to dejstvo odločilno, kadar govorimo o problemu deželne samouprave.

V resnicu bi lahko na dolgo razpravljali o značaju opozicije skrajne levice, zlasti pa o opoziciji od strani KPI, ter bi prišli morda do zaključka, da je nemogoč demokratičen razgovor v višjih sferah s to stranko — to je z njenim osrednjim aparatom —. Vendar bo vedno neko samovoljna in izumetnica ter malo resna polemika, če se bomo sklicevali na te vzroke, ki lahko veljajo za center, v posebnem položaju in pri posebnih problemih, v vsakem položaju in pred vsakim problemom, ki je bodisi politično, ali zemljepisno lokaliziran. To bi pomenilo, tudi če bi se posluževali raznih sofizmov za njegovo zanikanje, da gre za neko krivично diskriminacijo med državljanji, ki jo naša ustava izrecno prepoveduje.

Vzpostavitev deželne samouprave, je točneje specialne deželne samouprave, je predvsem politično-juridično dejanje, ki že zaradi svoje značilnosti mora obnoviti ustroj moderne države v progresivnem smislu, pomeni ustavno preobrazbo velikega važnosti, v kolikor ta preobrazba vnaša neko novo instanco med ljudstvo in najvišje predstavniške institucije ter velja torej kot orodje neke bolj razčlenjene demokracije, ki bo v večji meri upoštevala pravice in dejanske potrebe skupnosti. Ce stope stvari tako, potem je jasno, da pot, ki so jo ubrale vladne stranke, ni najbolj priporočljiva, ampak je nasprotno najslabša izmed vseh možnih poti, ker nujno vodi do konflikta, ki bi se zakorenil že v začetnem obdobju nove juridične ustanove, ter bi ji odvzel kakršno koli pozitivno in demokratično vsebino ter jo nenačrano deformiral tako zelo, da bi postala v resnicu nek nepotreben člen težke birokratične verige.

V isto zmoto kot »politiki« zapadejo tudi vsi tisti, ki v imenu kompetence in tehničnega značaja problema nočajo pristiti k razpravi o tem problemu tiste, ki niso poklicni publicisti ali niso strokovnjaki, ki pišejo za široko publiko. Toda, ne glede na to, da čestotrat gre za psevdo-izvedence, moramo poudariti, da je tako njihovo stališče absurdno in naivno. Absurdno, ker zvedenci, če so v resnicu taki, imajo samo pravico sodelovati pri rešitvi glavnih problemov, naivno ker nikoli ne more obstajati njihova

brez pretirane naglice. Postopati je treba metodično, da bi ne prišli do takšnega rezultata, ki si ga morda nekateri želijo, da bi nam naprili nek že pred leti izdelan statut, kot sad proučevanja nekih odborov, ki naj bi se, ali pa so se že ustanovili. Z drugimi besedami: v resnicu je potrebno priti do tega, da se izvede Posebni statut še tekom tega leta, toda pri tem je treba paziti, da se izognemo taki naglici, katera bi koristila načrtom tistih ozkih krogov, ki so vajeni komandirati brez nadzorstva.

To pravimo mi, ki se ne borimo od danes za te ideje in za te zamisli v našem listu, ampak smo se borili mnogo prej kot so se drugi odločili, da se bodo zagnali iz svoje rezerviranosti in molka. Pristavljamo to, ne da bi iskali kakšno priznanje, ampak samo za to, da bi zagotovili našim čitateljem, da naš nasvet k prevodnosti nima kakšnih zahrbtnih namenov, ampak smo ga formulirali v želji, da bi bila deželna avtonomija izvedena in sicer izvedena dobro.

neutralnost in nepolitičnost, tudi če si bi jo lahko subjektivno predstavljali.

Po našem mnenju obstaja neka prava pot, ki bi jo lahko ubrali in ta pot je naslednja: 1) imenovati je treba odbore za proučevanje z nalogo, da izrečejo svoje mnenje o temeljnih točkah bodočega Statuta; 2) člani teh odborov morajo biti direktni in kvalificirani zastopniki prebivalstva vsega deželnega teritorija, brez kakršne koli izključitve; 3) ker je znano, da je v predalih notranjega ministrstva v Rimu že priznani nek Statut in da so pripravljeni tudi spreminjevalni predlogi pod obliko drugih načrtov, ki prihajajo iz najrazličnejših virov, bo dobro, da se pri tej stvari postopa previdno,

La campagna per l'autonomia regionale è entrata da poche settimane in una fase di pieno sviluppo. Si tratta, in verità, di manifestazioni che provengono da partiti politici, più precisamente dai loro organi direttivi, ma che nel complesso non riescono ancora a concretarsi in formulazioni o in indicazioni suscettive di costituire la base sicura di una costruzione del nuovo ente territoriale, la quale corrisponda alle effettive esigenze di vita della futura Regione: si tratta, in altre parole, di manifestazioni che non escono dal quadro agitatorio ed elettorale consueto nella vita politica italiana di questi ultimi anni.

Una delle caratteristiche più evidenti di questa particolare situazione — e che non mancherà di essere subito avvertita da chi ha seguito da vicino la vicenda delle altre Regioni che hanno ottenuto uno Statuto speciale — è che oggi nella nostra Regione, a differenza di quanto accadde nelle altre or ora nominate (Sicilia, Sardegna, Trentino-Alto Adige, Valle d'Aosta), ognuno dei movimenti e dei partiti procede, per così dire, in ordine sparso e per proprio conto, forse più preoccupato di non perdere un'aliquote del proprio elettorato, che di portare un effettivo contributo alla soluzione dei problemi che sono connessi con l'istituzione di una regione.

Si dirà che tutto ciò è rigorosamente determinato dalla situazione interna del Paese, dove da una parte sono schierati i partiti di governo, dall'altra i partiti di opposizione e che un dialogo tra i medesimi non è possibile.

L'argomento ha il suo peso, se riferito alla situazione generale, e cioè al centro, ma non è decisivo, se riferito, invece, al problema della regione.

L'istituzione della Regione, anzi della Regione speciale, è soprattutto un fatto politico — giuridico che per sua natura deve innovare le strutture dello Stato moderno in senso progressivo, è, cioè, una trasformazione costituzionale di grande portata, in quanto essa inserisce una nuova istanza tra il popolo e le massime istituzioni rappresentative, e va' quindi come strumento di una democrazia più articolata e più rispettosa dei diritti e degli effettivi bisogni delle collettività; se ciò è vero, è evidente che la strada che si sta battendo dai partiti di governo non è la più indicata, anzi è la peggiore di tutte le strade possibili, perché porta fatalmente ad un conflitto che si radicherebbe nella stessa fase iniziale del nuovo istituto giuridico, svuotandolo di qualunque contenuto positivo e democratico, e innaturalmente deformandolo sino a farlo diventare un anello davvero superfluo della pesante catena della burocrazia accentratrice.

Incorrono poi nello stesso errore dei »politici« tutti coloro che, in nome della competenza o del carattere tecnico del problema, pretendono di escludere dalla discussione quanti non fanno professione di pubblicisti o di studiosi che scrivono per il grande pubblico; ma, a parte il fatto che sovente si tratta di pseudo-tecnici, si deve dire che la loro pretesa è assurda ed ingenua: assurda perché i tecnici se son veramente tali han solo il diritto di collaborare alla soluzione dei problemi vitali, ingenua perché la loro neutralità o apoliticità, anche quando soggettivamente si possa presumere, oggettivamente non sussiste mai.

C'è un modo di imboccare la strada giusta, a nostro parere, e lo vogliamo indicare: 1) si debbono istituire commissioni di studio col compito di pronunciarsi sui punti fondamentali del futuro Statuto; 2) di queste commissioni devono far parte i diretti e qualificati rappresentanti della popolazione di tutto il territorio regionale, senza esclusione di nessuno; 3) siccome è noto che uno Statuto è già pronto sui tavoli del Ministero dell'Interno e che sono pure pronte le varianti sotto forma di altri progetti provenienti dalle più diverse fonti, sarà bene che le cose procedano ragionevolmente senza una fretta eccessiva, e cioè con metodo, affinché non si giunga al risultato, forse sperato da taluni, di vedersi scodellare lo Statuto già preparato da anni come frutto di studio delle istituzioni o istituite commissioni: in altre parole, è, si, necessario arrivare alla emanazione dello Statuto speciale entro quest'anno, ma bisogna guardarsi da ogni precipitazione che favorirebbe i disegni di gruppi ristretti abituati al comando incontrollato.

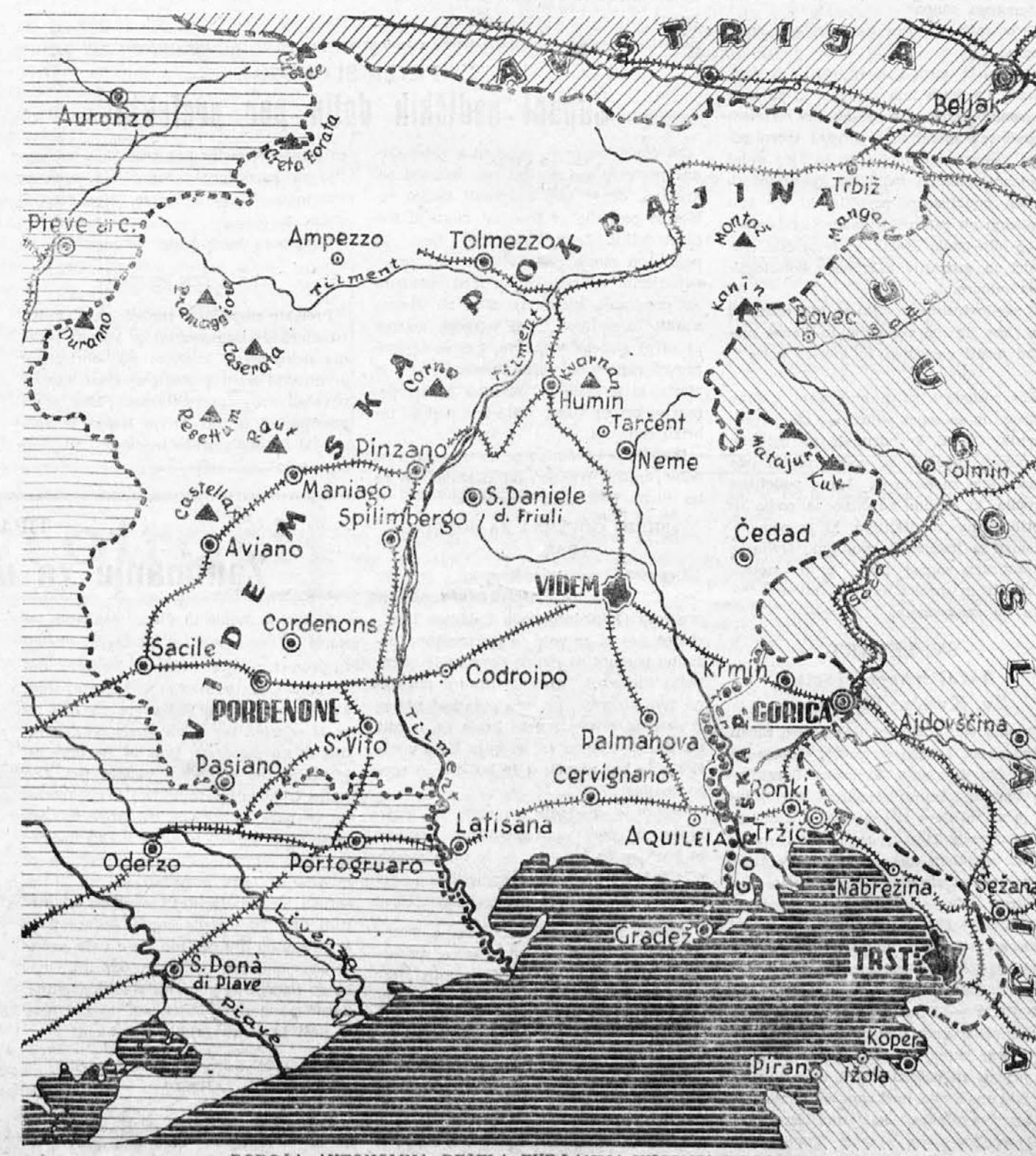
Questo lo diciamo noi, che non da oggi sostieniamo queste idee e questi concetti su questo stesso periodico, ben prima che altri si decidessero ad uscire dal riserbo, o meglio dal silenzio; e ciò aggiungiamo, non già per invocare riconoscimenti, ma solo per assicurare chi ci legge per il nostro consiglio di prudenza non ha secondi fini, ma procede da un vivo desiderio che l'autonomia regionale sia attuata e bene attuata.

Finalmente si discute di autonomia regionale

Nazadovanje prebivalstva v Beneški Sloveniji

Končno je uradni list objavil podatke o stalnem prebivalstvu v občinah Beneške Slovenije na podlagi ljudskega števca iz 4. novembra 1953. Končno smo lahko prišli do gremke ugotovitve: prebivalstvo Beneške Slovenije se je v teh zadnjih letih ponovno zmanjšalo. Krvido za to nosi gospodarska kriza in tisti pojavi razljudenja gorskih predelov, o katerem smo že večkrat obširno pisali v našem časopisu. Razen Rezije, so imeli vse druge občine znatno nazadovanje prebivalstva. Najmanjša občina Beneške Slovenije je še vedno ostala Dreka s svojimi 1.242 prebivalci, največja pa je Rezija. Tipana je padla pod 3.000 prebivalcev, kar pomeni, da bo na prihodnjih upravnih volitvah, kot predpisuje zakon, sedelo v občinskem svetu ne več 20, ampak samo 16 občinskih svetovalcev.

Ce se bo nadaljevalo s tem korakom, bo zapustil gorski predele dober del današnjega prebivalstva. Živiljenjski pogoji so preveč težki, da bi mogli upati ne morda na kakšno povečanje prebivalstva, ampak niti na to, da bi dosegli tisto število ljudi, ki so živelii tod pred 50 leti. Zato je potrebno, da se podvzame take mere, ki bodo ustavile ta negativni pojav, ki grozi, da bo nekoc privedel do razljudenja te dežele, ki bi lahko napredovala če bi bilo le količik dobre volje na strani vlade. Dovolj bi bila primerjava z drugimi predeli gorskih krajev, ki so kot naši v sklopu alpske pokroga, kateri loči Italijo od drugih držav. Podrobnejše bomo pisali o tem problemu v prihodnji številki »Matajurja«.

BODOCA AVTONOMNA DEŽELA FUR LANIJA-JULIJSKA KRAJINA

BRDO

ZAVOJ LJUBEZNI U SMART

Ljubezen je bolezen, na pravi neka slovenska ljudska pjesem; judje no hred u smart itako zavoj boli tej zavoj ljubezni. Itako nesrečno ljubezensko bôu e mûou še Lino Lovro, star 29 ljet, domâk taz Zavrha. Vjenata e preživu še kar kontento, a drugi dan e dišperou. Uzâu e sklop an se ustrelju naraunost tu sarce. Reštu e martu ta na kolpu.

NOU VOZNI RED VIDEM-ČENTA

S parvim ženarjem e stopu u veljavo tate vozni red na liniji Videm - Čenta:

Odhod iz Videm: 6,10; 7,15; 8,20; 10,00; 11,20; 12,15; 12,30; 13,30; 14,30; 16; 17,30; 18,00; 18,35; 19,40; 20,45; 23,30. Od dječaunih bo vozu namesto tramvaja ob 12,15 an 18,00 uri autobus. Vožnja ob 23,30 pa bo samo ob nedejah.

Prihodi u Videm: 7,05; 7,45; 8,10; 9,10; 9,55; 10,50; 12,10; 13,20; 14,20; 14,55; 15,20; 16,50; 18,20; 19,25; 20,30; 21,35; 1,15. Ob djelaunih bo vozu namesto tramvaja ob 8,55 an 14,55 uri autobus. Vožnja ob 11,15 uri bo samo ob nedejah.

GORJANI

Breg u če mjeti škuolo?

Smo čuli praviti, k' governo e stančjuo soute za narditi škuolo tu naši uási. S škuolo uréti no ce narditi še azilo. Bal to bô almanuk rjes! Naši judje no ne čakajo ure, k' njih otroci no morita se učiti tu njim lokalju, k' u bodi urjedan imanu škuole. Fin donás so se muorli učiti po privatnih hišah, učasih cijelâ ta nad kakim hljeúam. Smo žeju tu 'dneji uási, k' na njemu cijete an k' na je od-ejepenâ od sveta, brez majedne komo-

ditadi, za te k' no ne vjedó čemô povjedati k' ve njemamo nančej električne luči, almanuk no nam no škuolo. Upajmo, k' novica od tega stancjamenta na budi resnična an k' na ne bodi koj na obeća za nas potolažiti. Z obećamo no nas tolažijo žeju 50 ljet.

SPET SO ZACELI Z UPRAŠANJEM RAZPUTITVE NAŠEGA KUMUNA

Spet so začeli uhanjati kampanjo za priključiti naš kumun Rtnju. Ne vjemo kuó no majó mjeti za ne interesu tezje, k' no se tekaj honijo za naš kumun uničiti. Smo se tekaj toukli za beti sami, smo se zadenili souse speže, smo plačali souse debite, k' e nam jih Rtnj pustu, anjelé bi muorli spet souse podrjeti an se pokloniti kumunu, k' za nas u nje majne naredu.

Ne, tole manovro ne bomo smjeli pustiti, k' na se uresniči. Ce to tikeremu bôdu te oči zavoj tega, k' tu našim kumunu ve mamô domače može, brez partiida, an predusem onešte, naj se uzome horé an hre pod Rtnj. Tam dole u če videti kako u če beti ljepo pomoužen s tasami, kako u če beti ljepo ospelan, saj smo je provali cijelih 20 ljet. Mi čemô sami stati, tu naši mizerji.

PUNTO E DACCAPPO,
ovvero la forza dell'abitudine

Il quotidiano di Trieste, »IL PICCOLO«, nel riferire notizie circa la commissione jugoslava che, com'è noto, si trova a Udine per elaborare un accordo sul piccolo traffico di frontiera con la parallela commissione italiana, non ha voluto perdere l'occasione di sfogliare il suo livore nazionalista e fascista.

Nessuna meraviglia, per questo! Ognuno segue la sua vocazione: i maiali, ad esempio, diguazzano volentieri nel brago e lo trovano delizioso al confronto di ogni altra possibile raffinatezza.

Ma ciò che dà nell'occhio e veramente preoccupa, nell'anno di grazia 1955, dopo quei pô pô di storia che abbiamo visto tragicamente dipanarsi negli ultimi trent'anni, è lo stile di questi messeri dall'anima di provocatori professionali, dal cervello di una stupidità sconcertante e sicuramente invidiabile.

Ebbene, si, nel 1955 si può ancora scrivere senza arrossire: »noto per la sua attività antinazionale«.

Come in un 1930 qualsiasi, sotto gli auspici del Littorio!

Tale e quale, senza modifiche.

Senza arrossire, dicevamo, et pour cause! Chè, per quanti hanno fatto l'amara esperienza del regime d'infesta memoria, ha un segno ahimè troppo preciso quella frase, il senso di una motivazione di condanna ad opera dell'infusto tribunale della Nequizia fascista, il senso di un rapporto di polizia steso al termine di una inchiesta, l'arma abietta che servì alla dittatura per stroncare ovunque ogni legittima resistenza.

I risultati furono, sul piano storico, quelli che furono e noi oggi ci troviamo ad assaporarne le conseguenze, e quali!

Ma, non ultima conseguenza, vediamo, purtroppo, riaffiorare i vecchi arnesi dell'OVRA, chè diversamente non possono chiamarsi coloro che usano lo stesso frassario da rapporto segreto, che fu la sintesi di una tronfia mentalità liberticida, che fu il segno di morte della vita politica italiana, l'alto nauseabondo della belva che voleva incatenare ed inchiodare la pena e il tormento dell'uomo alla rupe del silenzio.

SV. LENART
Asfaltiranje cijete
Sv. Kvirin - Škrutovo

Zvjedal smo, de boju u kratkem začeli z djelom za asfaltirati cijete, ki peje od mosta Sv. Kvirina u Škrutovo. Pokrajinska uprava (Amministrazione Provinciale) je za ta djela že nakazala 4 milijone lir za začetek. Zima je ljepa, zatožu mistimo, de se lahko djela začnejo preca an de boju dal djelo domaćim, ki jih je tarčaj brez djela.

OSNJE — Dne 27. decembra je naša vaščanka Marija Kontova rodila 'dnega ljepega puobiča. Novorojenčku an materi use narbujoše!

KOZICA — Dne 27. decembra nas je za večno zapustiu naš vaščan Tomazetič Doro, star komaj 44 ljet. Renki Doro je bio priden an pošten človek an od usjeh parlubljen. Renki mož zapušča mlado žeju an dva otroka, katjerim izrekamo naše sožalje.

Nič čudnega ni pri vsem tem! Vsak sledi svojemu poklicu in nagnjenju: prašiči

»MATAJUR«

SOVODNJE

SMRT ZAVEDNE SLOVENKE

IZ Polave nam je parša žalostna vest, de je na sv. Štefana dan umrla 72 ljetna Trušnjak Tonina, Tomažinova po domače. Družni renke Tunine izrekamo naše sožalje.

SREDNJE

Požar u Srednjah

Naš vaščan Bukovac Anton je utarpú zlo veliko škodo zavoj požara, ki je nastau u seniku. Pogorjelo mu je 30 kuinatu sena, hljeu, en prašič an use kmetijsko orodje.

UZDARŽEVANJE CJESTE ZAMIR-SREDNJE

U ljetosnjem ljetu bo skrbjela pokrajinska uprava (Amministrazione Provinciale) za uzdarževanje cijete, ki peje iz Zamira u Srednje.

MELINA — Uso našo vas je zlo razžalostila novica; de je umrla parljubljena deklica 17 ljetna Gorjup Kristina. Operirana je bila u čedadskem špitalu. Mjedih so nardili use kar so mogli, de bi jo ohranili par življenu, a ni neč pomagalo. Mlade Kristine ni več! Žalostnim staršem an sorodnikom izrekamo naše sožalje!

AHTEM

Z VRELO VODO SE JE OPARILA

Pred dnevi se je zlo močno oparila z vrelo vodo mala komaj 9 mjesecu stara Alfonsa Skubla iz Subida. Medtjem k' je mati kuhala je u 'dni roki daržala otroka. Nesreča pa ne počiva, kar je mati odstavljala lonac vrele vode, jo je morebit speklo an poparila otroka. Otroka so sobit pejali tu Špitau, kjer se bo muorlu zdraviti najmanj mjesac dni, če ne pridejo komplikacije.

Matere bodite previdne, nesreča pride kar jo najmanj parčakujete!

NOU DOKTOR

Povjemo ljepo novico, de se je diplomru u medicini an kirurgiji naš vaščan Del Negro Umberto. Novemu doktorju čestitamo!

SV. PETER SLOVENOV

Župani nediških dolin par prefektu

Ni dougo od tega, de so šli k videmskemu prefektu usi župani an občinski sekretari, de so tam povjedali kakuó velike so potrebe za zbuojsat cijete u Nediški dolini. Za uzdarževanje cijete, ki pejejo od mosta par Sv. Kvirinu pruot nekatjerim vasem, obstoja med občinami an provincijo konzorcij, a ta ne utegne nardit usjeh djele zavoj velikega trafika al zavoj slabega vremena, kar so cijete preveč razrite od daža. Posebno slaba je cijeta, ki peje od Sv. Kvirinu pruoti Čemurju, ker tie vožijo težki kamjoni za fabriko cementa.

Prefekt je obeču, de se bo interesiru za dobit kajšno pomuoč od daržave, de se bo moglo rešit tisto uprašanje.

»SKRB« GOVERNA ZA SOLSTVO PAR NAS

Deputat socialdemokratske stranke Guido Ceccherini je prosu ministrstvo za prosveto (Ministero della Pubblica Istruzione) naj bi se dalo še pru posebno državno pomuoč za nardit nove šuole u Beneški Sloveniji. Minister Ermini' mu je na tu odguori, de ima governo nimir v posebni evidenci tiste kraje za nardit an zbuojsat šuole an de boju tisto uprašanje še buj proučil s še buj veliko spozornostjo.

Lepuo je, de takuo skarbijo za naše kraje, saj šuol smo potrebni. Sevjadi bi blou pa še buj pru, de bi naše otroke učili tud u njih materinem jeziku.

JUBILEJ

Kaplan iz Dolnega Barnasa g. Peter Hvalica je praznoval 40 ljetnico mašništva. Jubilejna maša je bla u stari cijevki sv. Kvirinu, kjer so ble prisotne svetne an posvetne oblasti an dosti domaćinu.

KADUOR CE VIDET LJUBLJANO

U dne 29. an 30. ženarja bo UTAT (Ufficio Turistico Alto Adriatico) u Vidmu organiziru izlet u Ljubljano. Kaduor

CEDAD

Iz občinske seje

Na zadnjem zasedanju kumunskega konsejá so se med drugim narbju interesirali kakuó bo rešeno uprašanje malega obmejnega prometa (piccolo traffico di frontiera) med Italijo an Jugoslavijo. Kamunski konsej je za tuó, de bi se naši ljudje iz Nediške doline povezali z bližnjimi kraji onkraj kunfina.

Tuó bi blou rjes potrebno, ker samo po teji pot se bo moglo zbuojsat gospodarsko stanje Nediške doline.

DREKA

Potovanje po dreških vaseh

Sú sem po dreških vaseh, de bi zvjudet kaj novic za Matajur. Ušafu sem čovjeka, ki mi je povjedu kar vam sadâ napišemo:

»Kaj pravitač mi je jau, zde vam iz Dreke pošiljam malo novic! Jest vam povjeme adnô, ki gotovo spravi use Drečane u smjeh. Prebjerali smo na Matajurju, de se je u Topolovem rođiu »papež« sin. Pa še tale. U dreški vasi par Brnjaku se je rođiu mjesec decembarje te trinajsti Miklauž. Usi vjesta, de Miklauž je bio škof an jest mislim, de tri-najst »škofus« lahko izolé adnêg »papeža«. Po moji strani jest imam rajš Miklauž kot topolouškega »papeža«. Miklauž parnesé usako ljetu kaj otrokom, topolouški »papež« ni nikdar nič daju. Povjem vam še, de na sveto nuoč smo imjel tle par Devici Mariji pjeti mašo. Dosti je blou ljudi, ki so parši od usjeh kraju, de bi počastili spomin Kristusovega rojstva. Pražniki so končali, a mi Drečani smo se veselili še tri dni po božiču. Tudi jest sem se veselil an parslo mi je na misu, de bi šu še h Trinku k Žefutu, de bi se ga tudi tam par njem privošču en par glažu, saj pravijo ljudje, de Žefut ima zmjeram dobro vino. Kadar sem paršu tja pod lazesko vas, sem vidu tole čudo: vidu sem te mladega Kristusa, ki je nosu gnoj u njivo. Zlo sem se začudu an vesjeu sem bio, de sem ga vi-

zajc parpeju napajat krave h koritu. Prejku je šu Zajc s svojimi kravama ta od korita, je pa Puh parpeju po klancu svojo debelo kravo. Jest sem bio priča usjeh tjeh velikih čudes an vjedu sem, de će boju vjedali u Vidmu boju tuóle pisal ta na žornal. Kadar se boju še takšne godile, vam jih bom povjedu, mi je jau dreški parjatu.

Naši brauci ne smijejo mislit, de se kaduó norča dijela s Papežem, Miklavžem al Kristusom. Miklauž par Brnjaku, Kristus na Laze, Mulet u Dolenji, Štor an Mušel u Gorenji Dreki, Zajc an Puh par Trinku an Glušč na Klobučarjih, tuó so družinska hišna imena. Pa brez zamjere...

PODBONESEC

Z MOTORJA JE PADU

Precej močno se je ponesreču 30. decembra Gusto Domenis, star 43 ljet, kar e se peju s svojim motorjem pruoti durom. Uržuh nesreče je bio pes, ki mu je paršu pod kolo. Ponesrečenega moža so sobit pejali u Špitau, kjer se bo muorlu zdraviti najmanj mjesac dni.

TIPANA

Zanimanje za obmejni promet

Odkar na deluje tu Vidme komisjon taljana an jugoslovanska za uredit obmejni promet, so naši judje zlo kontent. Bal to parši, k' to moréjeti tju te drugi kréj kunfina brez pašporta za nas na se če odprjeti zarjes na druga pot. So judje, k' no majó sve judi tu Barhine an k' no jih ne vidijo žeju pouno ljet. So judje, k' no majó tju tjem kraju interesse. So naši djelouci, k' bal to se tuó operlo no bi tji u te kraje hoditi na djele. Naša aministracion kumunal na bi muorla se teha zavjedati an na bi ne smjela se nahati utejci okažon za otegniti tuó. Tu Čedade konséj kumunal e žeji diškutou oré čez tuó an e užu prečize pozicijon, zak' no kunfini odprita. Dnako so nardili še kumunji Nadiške doline. Zatuó no stojnu spati, zak' to znâ beti, k' naši kraji zo pridita pozabjeni.

A TO CE BETI KEJ ZA PROSNI JENE?

Telekrat to se zdi, k' so se usmilili še za nas Prosnjene. Smo čuli pravít, k'

NESREČA PAR DJELU

Zlo hudo se je ponesreču Sturma Žvan, star 24 ljet, doma iz Brezej, kar e sjeku daruá tu hosti. Usjeku e se s sekjero u čampno nogo an muorali so ga pejati tu Špitau, kjer so mu dalj desat ponté. Zdraviti se bo muorlu 'dan mjesac.

SLOVENSKA PISANA BESEDA

Kadar potuje sodobni človek po svetu, ga pri prehodu iz neke dežele (države) v drugo povprašajo za njegov potni list. Z njim se izkaže, kdo je in odkod prihaja.

Kadar se seznanjam s tujcem pozvezemo mimo gredede tudi za njegovo narodnost in takrat se domislimo ob imenu Francoz, Italijan, Nemec še marsičesa, kar je z označo neke narodne pripadnosti v zvezi.

Nekoliko težje je vsekakor v svetu tistemu, ki potuje brez potnega lista, ali celo brez kakršnokoli legitimacije, s katero bi se lahko izkazal. Nedvomno je še težje tistemu, ki na vprašanje kakšne narodnosti je, ne ve pravega odgovora.

Res je nadalje, da živimo v dobi premnogih zamisli internacionalizma, da se neprestano prav v današnji dobi mnogo razpravlja o evropski vzajemnosti, in da je končno novejša doba prinesla še marsikaj novega na področju narodnostnih vprašanj, vendar moramo upoštevati prav tako dejstvo, da tudi v dvajsetem stoljetju cela vrsta narodov še vedno bije borba za svoj neodvisni razvoj.

Se vedno živimo v dobi potnih liščev, legitimacij.

Tudi narodi imajo, kakor posamezniki, svoje legitimacije — predvsem v obliki njih samosvojih kultur. Te legitimacije so si izpisali narodi vsak na svoj način. V različnih pogojih so jih počivali, zdaj bolj temeljito, zdaj zopet z manjšim uspehom. Včasih tako, da so pomagali celo narodom sosedom, drugič pa so prejemali, prevzemali od sosedov. Nekateri narodi so začeli s tem prej, drugi kasneje.

Kako je bilo pri nas?

Naj se nihče ne ustraši, ko bo prebral naš uvod. Ob tej priliki ne nameravamo učeno razpravljati o književni zgodovini in teoriji. S pričajočimi beležkami želimo zabeležiti le nekatere razvojne poti in izraziti nekaj misli o nekaterih naših osebnostih, pesnikih in pisateljih, ob katerih naj bi se ustavil sleherni Slovenec, da naj bi živel kjerkoli v svetu, kajti ti možje so nam izpisali našo kulturno legitimacijo — potni list.

Naše razmišljanje bi lahko razširili še, če bi poudarili, da ne gre le za legitimacijo, temveč še za nekaj več kot za pisani kamenček v evropskem kulturnem mozaiku. Seveda je važno iz kakšnega vidika se ozremo na vprašanje. Menda pa ni dvoma, da je važno poznati sleherni datum svojega rojstva in ostale osnovne življenjske podatke. To kar velja za civiliziranega človeka, bržkone velja tudi za narode.

Od tistih dni, ko so se zarila v alpske doline potujoča plemena — naši predniki, pa do dni naše državnosti, so vse njih življenje spremljali pesem, ples, beseda. Do pisane besede pa so prišli naši predniki še preko stoletij razvoja. Še po stoletjih so lahko zapisali doživetja, vse najlepše, kar je v njih kasnejšim rodovom v vspodbudo in v spomin.

Popolnoma bi se izgubili iz poti, če bi se želeli seznaniti s prvočno umetniško ustvarjalnostjo naših prednikov, kajti kar drugod, se je tudi pri njih izvila iz njih del. Delo, posnemanje gibov pri delu, prvi zvoki, enolični gibi, ritem,

posamezna poudarjena beseda, ki je bila osnovno znamenje in najbolj značilna za neko delo — vse to bi bili lahko zidaki, temeljni kamni kasnejše delovne in vseh ostalih pesmi, ki so se razvile in jih danes poznamo kot ljudske, po starem nazivu narodne pesmi.

Toda s tem smo že zdrnkili na neverno področje zelo zapletenih vprašanj, s katerimi se res ne nameravamo zabavati. Tudi celotno poglavje o ljudskem pesništvu bi zahtevalo obsežnejše razpravljanje; česar se pa ne nameravamo lotiti. Zato bomo omenili le, da lahko srečamo iste snovi raznih ljudskih pesmi po različnih predelih naše domovine, da pa so nekatere sorodne vsej Evropi. No, ti motivi naše ljudske pesmi bi lahko bili nekake prasnovi, tista majhna doživetja, ki jih je človek najbolj občutil, prve zapažal in so ga že v začetku močno prizadeala.

Zanimivo bi bilo še ugotoviti, da so še kasnejši in da se še danes moderni pisatelji pogosto vračajo k tem prasnovom, k tem prapodobam, ki jih uporabljajo kot sredstva, da bi čim bolje, čim globlje izrazili vseljudski — jaz.

Kralj Matjaž, Pegam in Lambergar, Alenčica, Lepa Vida, Miklova Zala, Zeleni Jurij, Mlada Zora — vse te in še premnoge podobe naše pripovedne in čustvene ljudske pesmi, nadalje vse bajke, pravovedke, vsi reki, pregorci, uganke — so tisti brezimeni (glede na tistega, ki je te pesmi v pripovedi ustvaril) zaklad iz časov, ko naše ljudstvo še ni imelo sposobnosti, da si te vrednote ohrani v pisani obliki.

Srednjeveška kultura je zajemala le prav ozke vrhnje sloje, v tem evropskem, takrat še posebej obrnjenem predelu pa je bil krog pismenih ljudi še ožji.

S pokristjanjanjem v paganskimi upori, z uvajanjem novega fevdalnega reda, katerega nosilci so bili tudi: Bavari in Franki — je Slovence doletela nemila usoda, da so izgubili lastno državnost, lastni vrhni sloj; postali so narod tlačenov. Višji družbeni red, v tem primeru fevdalni, je zmagal nad patriarhalno skupnostjo, v kateri so še živeli rodovi naših pradedov.

Kultura o kateri moramo zato govoriti je bila lahko — le tlačanska. O pismenosti ne bi mogli razpravljati in obdobje od nekoliko izpred leta tisoč do natiska prve slovenske knjige je danes znano kot čas v katerem so nekateri posamezniki, po večini duhovniki zabeležili za vsakdanjo rabo: nekaj molitvic, nekateri obrazce za spoved, sezname romarjev, imena mesecev itd.

»Če bi naš praded ne bil grešil, bi večno živel...«

Tak je začetek drugega Britinskega spomenika. Škofje iz Nemškega Freisinga so namreč imeli obsežna posestva, tudi v slovenski deželi: na Koroškem, ob Vrbskem jezeru, v Škofji Loki, na Zgornjem Koroškem. V njih zapuščini smo našli prvo pisano slovensko besedo.

Med to vrsto spomenikov bi lahko našeli še Stički, Celovški, Škofjeloški in Cedarski rokopis.

Neki slikar iz Krmina pa si je zabeležil celo slovenske števnike.

Najbrž takrat, ko so drugod po Evropi prepevali viteški pevci — trubadurji,

svojim viteškim damam pesmice, ki so sčasoma bile podobne druga drugi, kakor jajcu — je tudi pri nas nek neznanec zapisal nekaj podobnega:

»Lubi me lubi moja gartoža rumena!«

Kdo bi mogel dognati iz edine vrsti, napisane na platnicah neke nemške knjige, ki je last knezov Turjaških, kateri dami je bil stih sploh namenjen. Morda ga je namenil le neki pisar svojemu brhkemu tlačanskemu dekletu? Vsekakor po daljnem tujem vzoru — po modi!

Tega niso razvzeli niti tisti možje, ki so se poklicali zato, da bi razrešili uganko: ali naj velja pesem grajski gospod ali je to konec nabožne pesmi ali pa je posvetilo brhki tlačanki?

Taki bi bili skromni sledovi o zgodnji ljubezenski pesmi.

Nič več ne bi zmogli povedati o tistih, ki so se odločili, da bodo zrušili gradove s kosami, cepci, vilami in še z raznovrstnim orodjem in orožjem.

Menda je nesrečen slučaj hotel, da je bila prva slovenska beseda nehote odstisnjena na nemškem protipuntarskem letaku — sicer ne v vspodbudo, temveč v posmeh puntarjem; tako smo izvedeli za njih bojni klic:

»Le vkup le vkup uboga gmajna!«

Tako so se klicali *uporni slovenski kmetje*, iz gore v goro, znamenitega leta 1515.

To pa je bil že čas, ko so graščaki žeeli čim več iztisniti iz kmeta; poljedelske pridelke so morali fevdalni gospodje že prodajati. Obrt se je že močno razvila. Ljudje so spoznali koristnost denarnega gospodarstva. V mestih se je namnožil nov sloj trgovcev, obrtnikov: nov razred meščanstvo. Tudi znanost se je močno razvila, na vso moč si je prizadevala osvoboditi se nevrednega položaja, da bi še nadalje bila dekla cerkve. Evropski človek je začenjal vse bolj misliti s svojo glavo in to po vzgledu prav starh grških in rimskeh modrevec. Ti ljudje, ki so se predvsem posvetili temu cilju, so se imenovali humaniste.

Vsega tega je bilo pri nas prav malo. Največ pa v Italiji, ki je imela za to pogone iz svoje rimske preteklosti in v svoji takratni sedanosti, ker so se ob živahnih pomorskih trgovini nadvse naglo razvijala mesta. Pogled nazaj in zanimalje za sedanost, za človeka so izvali novo mišljeno, nove poglede. Prerod so ga poimenovali ljudje: Renesanco.

(Se nadaljuje)

5.

Rezijanska nevesta

*Našo Minco ženimo,
čez Bjel patok jo péjemo,
veliko doto ji dájemo:
štjeri košpe vse hudé
an duóje stare še dobré.
Ta dina dana dunkica,
Minčica Bučankica!
Par nas je dobra deželica:
úónka s skute mauto djalomo,*

*úónka s sjera zide zidamo.
Ta dina dana dunkica,
Minčica Bučankica!
Te k' če iti u rezjansko vas,
muóre luočti metlo za pas,
de pred sabo pomedé,
se u smeti ne zamedé!
Ta dina dana dunkica,
Minčica Bučankica!*

je šel tudi med drvarje. Delal je le, kadar ga je k temu pritirala sila. Komaj da so se poznali; na Mickinem pogrebu ga ni bilo. Zdaj pa se je nenadoma spomnil sorodstvo.

Da, da... V njegovo kočo bi se rad usedel. Ni mu bilo do otrok, zaradi strehe se je gnal. Otroci pa bi bili pri njem siromaci... Vendar se ga ni upal osorni zavrniti.

»In ti bi se potem preselil v kočo?« je vprašal.

»To se razume da.« Tedaj je Tona prišla v izbo. Morda je ujela kako besedo ali pa je le slutila, o čem govorita. Imela je mračen obraz, prodirno je pogledala Lovreta. Popadla je neko posodo in zopet izginala v vežo.

»Nič ne bo,« je reklo Jernej. »Tona jim je do zdaj nadomestovala mater, naj jim jo nadomestuje še poslej. Otroci jo imajo radi.«

Kozjebradec je križem pogledal in izplunil na pod.

»Torej ti je ona več kot moja žena, ki ti je sestrica?«

»Ali naj jo vržem iz koče?«

»Seveda! Mi smo pa lahko brez strehe!«

»Brez strehe? Saj nis na klancu.«

»Pa bom. Podijo me iz bajte. Tona je

DROBTINICE IZ NAŠE ZGODOVINE

Rezija in možniška opatija

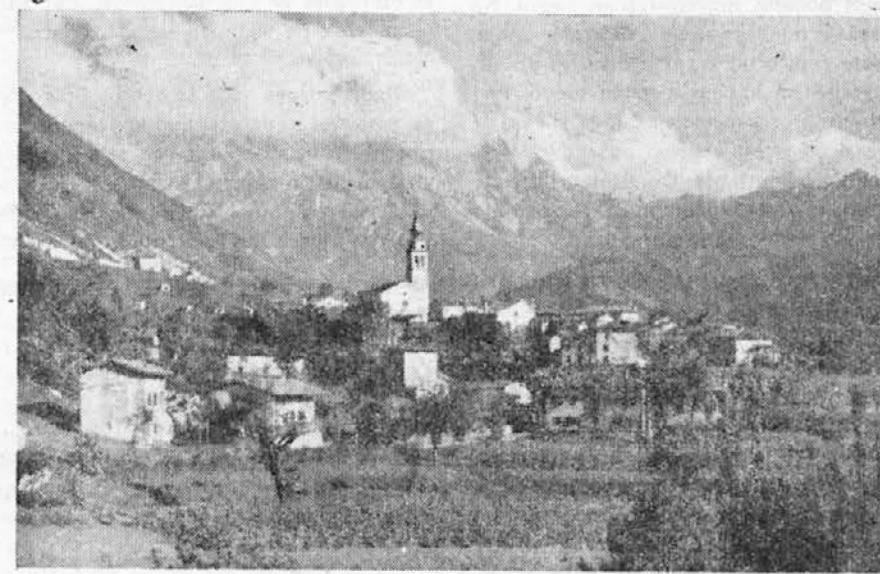
Rezija je tako odrezana dolina med gorami, da je slovensko ljudstvo v njej v srednjem veku živilo docela zase. Slovenska govorica se je tukaj po svoje razvila. Tako se n. pr. mehčanje tij v č nitri izvršilo. Na primer beseda hčerica se v Rezijansčini še vedno glasi htjerica.

Kdaj so Slovenci posedli Rezijo, ne vedmo. Niti ni znano, od kod: ali s Koroškega ali od juga. Prva pisana sporočila omenjajo koroškega palatinskega grofa in cesarskega majordoma Kocelja ali Kocla, ki je imel posestvo ob Beli z glavnim gradom v Možnici (Moggio). Ime Možni-

vestiuro je dobival opat od patriarha z mečem in zastavo.

V Reziji je imel ta samostan že v XIII. stoletju duhovno sodstvo. Civilno in kriminalno sodstvo so Rezijanci bržas izvajali sami, saj so tudi oni imeli svoje »sednje« v štirih soseskah: pri Sv. Juriju, na Njivi, v Osojanah in Stolbici. O skupnih zadavah vsega rezijanskega rodu so njih poglavari razpravljalni na Travniku pred cerkvijo v Ravencu.

Ohranjeno je poročilo, da je 29. septembra 1336 sklical možniški opat Gilbert v cerkev sv. Martina na Beli, v današnjo Rezijo, nekaterje Rezijane iz Rezije (od

RAVENCA V REZIJI

ca verjetno izhaja iz Molžnica, ker so oni spočetka bili baje pastirski stanovi, kjer so možli čredu.

Grof Kocelj se je namenil na križarski pohod. Pred odhodom je napravil oporočko in svoja posestva zapustil deloma nečaku Leopoldu, deloma pa — tista na Furlanskem — ogleskemu patriarhu Frideriku II. (vladal po letu 1084) z naročilom, da v Možnici ustanovi benediktinski samostan in cerkev v čast Materi božji in sv. Galu. V darilni listini se omenja gora in doline od »Ursina (Vršica v Muzeju) in Kanina pa do Bovca in Brezinja.«

Patriarh Friderik II. oporočke še ni izvršil, pač pa njegov naslednik Ulrik, ki je leta 1115 ustanovil opatijo v Možnici in 1119 že posvetil novo cerkev.

Ti opatiji je bilo podloženo zelo veliko krajev po Furlaniji in na Koroškem. In-

živira), Stolbice, Osojanov in Njive, da so mu z dotikom roke na sv. evangelij prisegli zvestobo, to je da ohranijo opata in samostan pred svetnimi mogočniki. Obljubo so potrdili z jamstvom, da plačajo 40 denarjev ali zastavijo svoje premoženje, če bi obljubo prekršili.

Zdi se, da so bili poklicani župani oddotnih »sosedenj« in ne kakšni posamezni Rezijani. Sklepajo po tem dogodku so Rezijani bili vsaj pod jurisdikcijo možniškega opata in samostana, čeprav jim je ta vsekakor puščal vso domačo »sosedensko samoupravo«, sicer bi njihove »sosedenje« bile brezpomembne. Verjetno je bilo tako kot pri drugih beneških Slovencih, da je pri sodstvu po »sosednjah« ali vsaj na glavni, skupni »sosedni« v Ravencu opat odnosno samostan imel svoje zastopnika, kot so drugod bili »gaščadi« odnosno fevdni gospodje ali njih zastopniki.

Kriminalni pravilnik je leta 1337 izdal opat Gilbert za svoje podložnike. Ali je veljal tudi za Reziane, ni znano. Zelo verjetno.

Ali je možniški samostan po svojih menihih vršil med Rezijani dušno pastirstvo, ni znano. Ker je samostan imel nad njimi duhovno sodstvo, se zdi, da je tudi dušno pastirstvo bilo njegovo. Vendar pa imamo tudi sporočilo, da so tudi duhovnike v Reziji spadale pod župnijo v Nemah. Ni ugotovljeno, ali od vsega početka ali šele, ko je prenehal obstajati možniški samostan.

je hud!«

»Pusti ga, Blaže!« se je oglasil. »Saj pojde, Blaže!«

Blaže je zavezal na ves glas.

Tona je pritekla v izbo, ga pobrala s tal in ga stisnila v naročje.

»Tega bi prav nič ne bilo treba,« je zavpila na Lovreta. »Le ne boj se, se ti bom že umaknila, ako bo treba. Nikomur ne maram biti v napotje. Zdaj pa pusti bolnika v miru!«

Djelo u sadounjaku

Tale mjesac je trjeva ponucat usako parluočnost za djelo, ki se ga lahko naredi ob ljetni ur. Sadá je čas, da pregledate sadounjake in odpravite iz njih use staro sadno drevo. Porježite za izkop določenemu drevu glaune veje, odkrijte zemjo, posječite glaune korenine in podelite (izrute) drevo s pomočjo vrvi. Kopajte jame za nove nasade, parpravljajte dobro zemjo na djeleje drevesne kolé.

Ce ne zmarzuje, rjedčite preveč goste varhove an izrježite polomjene, rakaste an suhe veje, de boju druge imjele zastost sonca an zraka (ajarja). Buji debele veje ponucajte za ogenj, mlade pa zložite na kupe za zajce, de ne boju objedali mladih debel. Z ameriškim kaparjem infetane odrjezke sažgite. Izrježite tudi use vodne poganke, ki odganjajo na debelih, vejah an iz korenjače. Odkritje korenine an izrježite pogankje u živo, ker drugač boju spet odgnal. Na traunatem svetu rastoče dreve gnojite z gnojnico, katjeri dodajte superfosfat an pepeu. Na kolobarje mladega dreva natrosite gnoja. Rježite cepiče od zdravih dreves an jih zakopajte na kajšno sjenčno gredo. Pod drevesne krone nametajte dosti snega, de se osušena zemja namoči an zadarži preguodne odganjanje. Ob suhi uris trosite po sadounjakih japnen prah. Pregledajte an prebjerajte sadne shrambe.

Čiščenje vina

Par cenitvi vina je zlo velikega pojmena tudi njegova čistota tukov za interesanta — kupca kakor tudi za konsumenta — pluca.

De je mošt moten ali kalen, dok je u vrenju an ga točite kot parljubljeno sladko pijačo, ne smije nobednega motit, ker drugač biti ne more. Tudi par mladem vinu po končanem vrenju se ne more pretendati že popouna čistost. Par zdrjelem vinu pa je farba an čistost upravljena zahteva.

Mlada, zdrava vina iz dobro spravljene grozduje se po pravilno končanem vrenju preca čistijo sama od sebe; ardeča vina se čistijo zavoj čreslovine, ki jo imajo u sebi več, buj hitro kakor bjela vina.

Donas ljudje buj radi pijejo mlado vi-

no, a muora biti čisto. Mlada vina pa dostikrat nesočna čista an zatuči tudi nje popounoma čistega okusa. Moderna kljetarska tehnika je dokazala, de so očiščena vina ne samo buojšega an buj čistega okusa, ampak se tudi buj dougo obdaržijo.

Primjeran čas za artificijelno čiščenje se sevjeta runa po kualiteti vina, pa tudi po času, kadá pride vino u konzum an muora biti zatuči čisto.

Vina, ki imajo normalno kislino, an posebno tajšna vina, ki nesočna čistega okusa, se lahko čistijo buj zguodaj. Buji kislina vina naj se čistijo šele, kar se je naturalno zmanjšanje kislino že nardilo.

Artificijelno se čistijo vina s čistili al pa s precejanjem al filtriranjem.

Čiščenje vina s čistili

Tajšno čiščenje je narbuji parprauno, ker ni draga, ker ni trjeva posebnih aparatov an ker tudi za tuči nardit ni težkuči.

Cistila, ki spadajo sem, se dele u dve skupini: 1) u čistila, ki se dodajajo vini u raztopjeni obliku, kakor so ribji mehur al ribji klej, želatina, jajčni beljak, buj porjedkoma posneto mljeko an preparati jajčnega beljaka an mlječne sjernine; 2) u netopljiva čistila, ki se dodajajo vinu tajšna, kot so: Semkaj spaša Španška zemja an uogje — eponit.

Izbjera tih čistil se runa predusem po

kualiteti, pa tudi po kainosti ali motnosti vina.

Od usjeh tih čistil se zahteva, de vino popounoma čistijo, de ne dajo vino nobednega slabega okusa an duha an de mu ne oduzamejo preveč vinske cvetice.

Trjeva je povjetad, de muora biti vino, ki ga četè čistit, pretočeno — tuči se pravi ne več na drožju, an de muora biti popounoma njerno. Narbujoš se čistijo vina pozimi.

Kakuč se čistijo vina s čistili bomo povjedjal drugikrat.

Spravite sadjarsko orodje

Sadjarsko orodje je zlo draguo, zatuči je trjeva nanj gledat. Use željezno orodje: nuzže, škarje, lopate itd. je trjeva dobro čistit, če je potrebno tud nabrusit an namazat s kajšno nesoljeno mastjo, narbujoš z vazelinom. Če njenate drugega par rokáh, je dobar tud petrolej.

Lesene nasade (ročaji) dobro očeditate an namazite s kajšno rečjo, ki reči gnit. Dobra je 2% bakreno galica. Pozitivni nasadite vrtnarsko an sadjarsko orodje, popravite ljestve (ljenice) an drugo potrebno orodje, de bo u času djela use par rokáh, de ne bo trjeva zgubljat čas za ga ušafat. Posebno skrbite za sedne škropilnice. Če jih ne znate sami razdreti, očistiti an dobro namazat, jih nesite kajšnemu, ki se zastop na tuči rječi.

Kup na debelo

ZIVINA ZA ZAKOL

		po kg.
Krave	L. 230 do	245
Voli	» 240 »	260
Jenice	» 230 »	250
Teleta	» 420 »	450
Ovce	» 145 »	160
Kozé	» 100 »	115
Jagnjeta	» 320 »	340
Prašiči (od 100 - 150 kg)	» 400 »	410

ZIVINA ZA REJO

		po glavi
Krave mlekarice	L. 135000 do	165000
Jenice breje	» 140000 »	170000
Prašiči (12-20 kg)	» 7500 »	10500

ZITARICE

		po kuintalu
Pšenica	L. 7200 do	7400
Sjerak	» 4200 »	4500
Oves (vena)	» 4500 »	4600
Ječmen	» 4700 »	5000
Pšenični otrobi	» 3500 »	3700
Sjerkova moka	» 5200 »	5400

PERUTNINA - ZAJCI - JAJCA

		po kg.
Piščeta	L. 580 do	620
Kokoši	» 600 »	640
Gosi	» 360 »	380
Zajci	» 240 »	270
Jajca (po 100)	» 2800 »	3000

GRADBENI LES U HLODIH

		po kubični m.
Bukov suha	L. 17000 do	21000
Bukov surova	» 19000 »	20000
Oreh	» 21000 »	22500
Jesen	» 18500 »	21000
Cerješnja	» 19000 »	21000
Javor	» 20500 »	21500
Topol	» 13000 »	16000
Hrast	» 21000 »	22000

DRVA IN OGLJE

		po kuintalu
Bukova suha	L. 850 do	950
Bukova surova	» 700 »	750
Oglje	» 2900 »	3000

SADJE IN ZELENJAVA

		po kg.
Jabolka	L. 70 do	100
Hruške	» 70 »	140
Krompir	» 30 »	32
Solata	» 70 »	80
Radič	» 120 »	150
Zelje	» 15 »	25

SIR IN MASLO

		po kg.
Mlekarniški sir	L. 430 do	480
Mlekarniško maslo	» 900 »	950

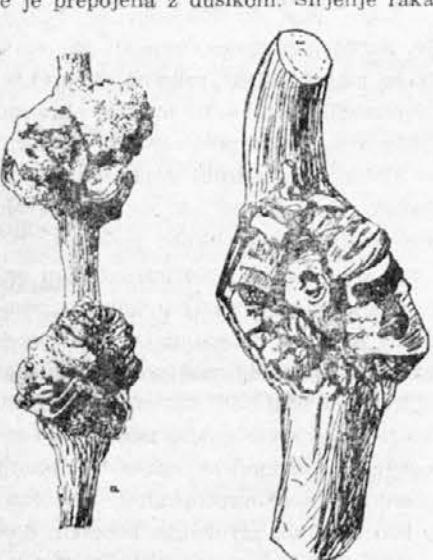
Menjava denarja

Zlata šterlina	6140
Napoleon	4720
Dolar USA	640
Dolar Kanada	640
Šterlina karta	1720
Francoski frank	1,70
Svicaški frank	1,50
Belgijski frank	12,30
Argentinski pesos	15,50
Uragvajski pesos	24,70
Brazilski kruzir	10,50
Avtrijski šiling	25
Nemška marka	152
Dinar	1,30

Odgovorni urednik: *Tedoldi Vojmir*
Tiska: *Tiskarna L. Lucchesi - Gorice*

Drevesni rak (kankar) an njegovo zdravljenje

Drevesni rak (kankar) je nagobarna boljezen, ki jo ušafajo narveč jablane, lahko pa zbolijo tudi hruške. Narbuje rad pride rak na drevo, ki raste na mokri an na malo jpnjeni zemji, posebno še, če je prepojena z duškom. Širjenje raka

pospešujejo tudi nepravle legi (pozicioni).

Boljezen se parkaže na lubju, pogostokrat blizu kakega odganka ali pa tudi na deblu ali veji. Boljezen se šir, lubje od pada an nastane odprt rak. Ce je drevo močno, samo zadaržuje širjenje. Ob robu raka raste mladega sadnega dreva raku podvarjenih sort ne zdravite, ker tisto djele ne pomaga. Na takem drevu pride boljezen nimar znova an ga prej al potle takuč oslabi, de se posuši. Za tako dreve sta edino zdravilo sekira an ogenj.

Boljezen djela neka glivica (bakterija). Na martvem lubju se pokaže u jeseni an pozimi drobne ardeče pikice. U tih drobnih pikicah je ponou semen, ki so brez farbe an skaljico, če pridejo na kako rano